

*Prikaz***Philip Seib:*****Headline Diplomacy:******How News Coverage Affects Foreign Policy***

Praeger – Series in Political Communication, Westport, 1997., 188 str.

“Odnosi između ljudi koji odlučuju o najznačajnijim vanjskopolitičkim događajima i medija nisu natjecateljskog karaktera. Djelotvorno i odgovorno donošenje vanjskopolitičkih odluka i takvo novinarstvo koje obavještava javnost jest komplementaran proces. Obje strane u ovom odnosu imaju odgovornost prema javnosti i iz takvog opreznog suživota obje strane će imati korist”. To je idealna varijanta odnosa koju Philip Seib, ugledni profesor političkog komuniciranja Sveučilišta Southern Methodist i politički analitičar ABC televizijske mreže iz Dallasa, iznosi u uvodu svoje studije o tome kako mediji mogu utjecati na mijenjanje strateških vanjskopolitičkih odluka američkih predsjednika u 20. stoljeću.

Spomenuta tvrdnja kao optimum, teško je, međutim, ostvarljiva iz sasvim jednostavnog razloga – mediji, vrlo često, u trci za izvanrednim sadržajima nemaju milosti – osobito ako je riječ o političkim otkrićima koja imaju izravne posljedice na građane SAD-a – i želju da ostvare tzv. oprezni suživot s predsjednicima SAD-a. Predsjednici SAD-a su dakle, glavni lik ove te knjige jer u vanjskoj politici imaju velike ustavne ovlasti. Seib analizira niz slučajeva kada i kako su mediji utjecali na promjene u aktualnoj svjetskoj politici.

Jedan od takvih najvažnijih slučajeva u američkoj vanjskoj politici, kojeg autor posebno razrađuje, jest raskrinkavanje istine o tzv. “nacionalnom interesu” kakvim je predsjednik Lyndon Johnson prikazivao sudjelovanje Amerike u Vijetnamskom ratu.

Spomenimo da je Vijetnamski rat, bar što se tiče medijske pokrivenosti, bio rat u kojem nije bilo nikakve cenzure. Sami izvjestitelji, poput Petera Herforda¹, novinara CBS TV mreže istaknuli su da su “ratni izvjestitelji mogli ići gdje god su htjeli i snimati što god su željeli. Ograničenja, zapravo, nisu postojala”. Mogućnosti novinara da bez cenzure prate sve operacije, kako se kasnije pokazalo, bila su kobna i za pad popularnosti predsjednika Lyndona Johnhsona. Tako Seib piše i objašnjava posljedice poznate *Tet operacije* iz siječnja 1968. godine u kojoj su američke jedinice odbile napad boraca Vijetkonga, ali su pretrpjele i velike gubitke.

¹ Peter Herford je bio voditelj IREX ProMedia ureda u Zagrebu od 1997. do 1999. i u više navrata je sudjelovao u novinarskim radionicama u kojima je svjedočio o slobodi ratnih izvjestitelja tijekom rata u Vijetnamu.

Bio je to početak sloma Johnsonove politike. Naime, jedan od najpoznatijih izvjestitelja CBS-a iz Vijetnama Walter Cronkite, izvještavajući o spomenutoj operaciji, rekao je da "nije siguran tko je pobjednik *Tet ofezive*" i da je jedina budućnost za Amerikance da počnu s pregovorima "ne kao pobjednici, nego kao časni ljudi kojima je stalo do demokracije". Živa slika i kompetentan komentar učinili su svoje. S obzirom na svoju novinarsku reputaciju Cronkite je odmah dobio punu potporu američke javnosti, ali i drugi mediji se pridružuju stavovima Cronkitea. Prema Galuppovim istraživanjima popularnost Johnsona je vrtoglavo pala u roku od samo mjesec dana. "Mediji su dobili i završili rat", smatra Seib.

Lekcija o slobodi medija u ratnom izvještavanju poučila je buduće predsjednike da i ne treba biti toliko liberalan. Iskustvo Vijetnama je očito pokazalo da TV slika potpomognuta jasnim komentarom može poremetiti "strateški cilj" predsjednika. Slijedeći primjer odnosa medija prema ratnom žarištu, Seib pokazuje analizirajući Georga Busha i Zaljevski rat. Je li Bush bez razloga uveo strahovitu cenzuru u vrijeme Zaljevskog rata nakon dobro naučene lekcije o iskustvima iz Vijetnama? Napad na Irak bio je munjevita, uspješna i sterilna vojna operacija, bar kad su novinari u pitanju. I, što je najvažnije: Bush je imao javnost iza sebe. Međutim, kad su se pojavile televizijske – žive slike Kurda koji su postali žrtvama Sadamove osvete, Bush, a i javnost, suočili se s okrutnim posljedicama tog "brzog i efikasnog" Zaljevskog rata. Slike gladnih izbjeglica kojima su humanitarne organizacije i Američki crveni križ dijelile kruh bacajući ga iz aviona, potamnile su u javnosti prethodnu sliku o efikasnom Bushovom potezu.

I ma koliko novinski komentari imali svoju težinu, ništa nije tako jako kao živa slika. Uvjeti vođenje vanjske politike u današnjem, elektronskom dobu za američke predsjednike, u odnosu na one s polovine 20. stoljeća jako se promijenio. Tko zna kako bi se situacija razvijala u vezi s Kubanskom krizom da je John Kennedy "imao" CNN?

"Kad predsjednik jasno i uvjerljivo odredi opća mjesta prema ostatku svijeta, kao i specifične ciljeve i strategiju, utjecaj medija na vanjsku politiku je minimalan", smatra Seib. Suprotno tome, nastavlja on, "utjecaj izvještavanja o događajima na one koji odlučuju je najveći kad je politika nedorečena ili bolje kazano – kad je ona mlaka". Po njemu, upravo je to bio slučaj s američkom vanjskom politikom prema Bosni, navodeći primjer iz 1994. kad je granatirana tržnica na Markalama u Sarajevu. Događaj u kojem je stradalo 68 ljudi ne bi bilo ništa osobito u gradu koji je dnevno krvario, da taj pokolj nisu, gotovo izravno prenosile televizijske kamere. Seib piše da je predsjednik Clinton, nakon što se užasnuo slikama koje je vidio, trenutačno zaprijetio Srbima bombardiranjem. Kasnije, komentirajući Clintonovu politiku prema Bosni iz 1994. godine, Warren Christopher, tadašnji sekretar State Departmenta o tom istom događaju je rekao: "Televizijske slike su samo ubrzale smjer politike koju smo započeli." No, njegov stav ne dijele svi. Tako se Graham Allison, pomoćnik tajnika obrane o istom slučaju pita

i sam odgovara: "Da je granata pala u Sarajevu i da je poginulo 68 ljudi, a da nije bilo žive slike o tome, teško je povjerovati bi li se mlaka američka politika prema Bosni promijenila". Smije li predsjednik Amerike ili bilo koje druge države voditi vanjsku politiku i donositi ključne odluke nakon što ostane užasnut nad slikama koje mu mediji pružaju? Zar svi službeni izvještaji, uključujući medijske izvještaje, s tog ratnog područja kroz dvije godine strahota nisu bile dovoljno uvjerljive da se i ranije donesu neke odluke? U ovom slučaju, koji je nama najbliži, kao ilustracija odnosa vanjske politike i medija, nažalost može se i cinično zaključiti da "ono što nije bilo na televiziji, nije se niti dogodilo". To pokazuje snagu medija i utjecaj koji mediji i javnost, mogu imati na predsjednike. Kao potvrdu toga, autor ističe stav britanskog novinara Nika Gowinga koji je zabilježio da su "1994. godine srpske snage granatirale Srebrenicu 'sigurnosti radi' i da je pritom ubijeno 56 ljudi, a ranjeno 90 ljudi, ali budući da nije bilo televizijskih kamera, pritiska na predsjednika i na međunarodnu javnost nije bilo."

Seib je dao veliki prostor tom događaju i objašnjenju o tome što mediji mogu učiniti i kako mogu preko noći preokrenuti smjer politike.

Kreatori državnih odluka i oni koji, dakle, moraju pisati povijest suočili su se s dobro informiranom javnošću koja je istodobno upoznata s najnovijim zbivanjima i ne mogu više donositi odluke u osami svojih kabineta. A i povijest – neovisno o tome pisali je pobjednici ili ne – više se ne može izgovarati da podataka nema ili da su dokazi uništeni.

Philip Seib, metodom analiza slučaja strateških odluka nekoliko predsjednika SAD-a u 20. stoljeću, pokušava osvijetliti na koje su sve načine mediji odigrali osobitu ulogu i utjecali na oblikovanje i implementaciju određenih ključnih političkih odluka.

Snaga medija je zastrašujuća i to predsjednici Sjedinjenih Američkih Država znaju.

"Mediji ne određuju, nego utječu na vanjsku politiku" zaključuje na kraju ove zanimljive knjige, Seib, i dodaje da je "izvještavanje samo jedan u nizu, ali vrlo važan, faktor koji svakako utječe na vođenje vanjske politike".

Gordana Vilović